

Samenvatting: VVSG-Enquête Plan Samenleven

Bevindingen per beleidsdomein

1. Versterken van sociale cohesie en veiligheid

Meerdere acties binnen het Plan Samenleven richten zich op het versterken van sociale samenhang en het bevorderen van veiligheid en vertrouwen in de publieke ruimte. Zo blijkt uit de bevraging dat het lokaal actieplan tegen polarisatie (Actie 2) bijzonder breed gedragen is. Gemeenten investeerden in innovatieve methodieken en zetten in op samenwerking tussen politie, onderwijs en welzijn.

Gemeenten benadrukken hierbij het belang van blijvende personele en financiële middelen om de opgebouwde expertise en netwerken verder te laten renderen. Zonder structurele steun dreigen deze initiatieven te fragmenteren of volledig weg te vallen.

2. Taal, onderwijs en talentontwikkeling

Een belangrijke pijler binnen het Plan Samenleven is het verbeteren van onderwijskansen en taalverwerving. De actie rond oefenkansen Nederlands (Actie 5) werd unaniem als waardevol ervaren: 98% van de gemeenten noemt de actie succesvol. De middelen worden gebruikt om Taaloefenkansen te verankeren in reguliere dienstverlening, zoals kinderopvang, cultuur en sport. Toch blijft het aanbod voor jongeren beperkt en is er behoefte aan verbreding en verdieping.

Begeleiding naar hoger onderwijs (Actie 7), begeleiding van ongekwalificeerde uitstromers (Actie 8) en de brug naar onderwijs via brugfiguren (Actie 15) worden eveneens positief geëvalueerd. Gemeenten zien hierin krachtige instrumenten om onderwijsongelijkheid te verminderen. Samenwerking met onderwijsinstellingen, jeugdwelzijnswerk en ouders blijkt hier cruciaal.

De acties tonen aan dat lokale besturen in staat zijn om kwetsbare doelgroepen effectief te ondersteunen in hun leertraject, mits voldoende ruimte voor maatwerk en voldoende financiële middelen voor een langetermijnwerking.

3. Arbeidsmarkt en ondernemerschap

Verschillende acties richten zich op het versterken van de positie van kansengroepen op de arbeidsmarkt. Begeleiding naar werk (Actie 9), ondernemerschap (Actie 10) en mentorschap (Actie 11) tonen dat met gerichte ondersteuning resultaten geboekt worden in activering en economische participatie.

Lokale besturen benutten de cofinanciering om samenwerkingen met VDAB, lokale werkgevers en sociale economiebedrijven uit te bouwen. Er worden specifieke doelgroepen bereikt, zoals vrouwen met migratieachtergrond. Toch blijft de structurele verankering van deze initiatieven onzeker. Tijdelijke projectmiddelen blijken vaak onvoldoende om duurzame verandering te realiseren.

4. Vrijtijds participatie en verbinding

De acties rond sport (Actie 13), jeugdwerk (Actie 23), cultuur (Actie 24) en het versterken van sociale netwerken van nieuwkomers (Actie 12- niet gefinancierd via Plan Samenleven) laten een duidelijke impact zien. Lokale besturen investeren in laagdrempelige, inclusieve vrijetijdsinitiatieven die bruggen bouwen tussen doelgroepen, organisaties en beleidsdomeinen.

Deze acties dragen bij aan het gevoel van verbondenheid in buurten, verhogen de participatie van kwetsbare groepen en stimuleren het gevoel van 'erbij horen'. In veel gemeenten leidde dit tot nieuwe partnerschappen, inhoudelijke innovatie en gedeeld eigenaarschap van het lokale aanbod.

Wel leeft de bezorgdheid dat deze werking grotendeels afhankelijk is van tijdelijke middelen. Zonder structurele financiering komt de continuïteit in het gedrang.

5. Toegankelijkheid en gelijke behandeling

In het kader van het gelijkekansenbeleid zetten lokale besturen acties op rond integrale toegankelijkheid (Actie 18) en non-discriminatie, zoals correspondentietesten (Actie 19). De financiering maakte het mogelijk om infrastructuur en dienstverlening inclusiever te maken, en discriminatie op huur- of arbeidsmarkt zichtbaar te maken. De acties tegen straatintimidatie (Actie 16) en de omstaanderstrainingen (Actie 17) hebben geleid tot verhoogde bewustwording, betere samenwerking en concrete gedragsverandering, zowel bij professionals als bij burgers.

Hoewel de impact op korte termijn zichtbaar is, blijft duurzame verankering een uitdaging. Lokale besturen signaleren dat zonder gerichte ondersteuning en opvolging deze thema's dreigen te verdwijnen van de lokale beleidsagenda.

Intergemeentelijke samenwerking en partnerschappen

Drie op vier lokale besturen die intergemeentelijk samenwerken ervaren deze samenwerking als positief. Ze leren van elkaar, stemmen acties af en versterken hun lokale werking. Vooral bij kleinschalige besturen zorgt de samenwerking voor een breder bereik en gedeelde expertise.

Toch zijn er aandachtspunten: verschillen in tempo of aanpak maken afstemming moeilijk, en de samenwerking blijft soms te administratief. Lokale besturen vragen dan ook ruimte om inhoudelijke samenwerking meer te verdiepen, met voldoende overlegmomenten en lerende netwerken. Flexibele subsidievoorwaarden kunnen dit versterken.

Samenwerking als hefboom

De samenwerking met externe partners wordt breed gewaardeerd: 86% van de lokale besturen noemt die positief. Organisaties zoals FMDO, Ligo, Groep Intro, Arktos, Avansa, Duo for a job, Compagnie Cordiale en vele andere dragen bij tot betere toegankelijkheid, inhoudelijke expertise en vernieuwende methodes. Besturen geven aan dat deze samenwerkingen enkel mogelijk zijn dankzij cofinanciering. De erkenning van de lokale regie in deze samenwerking wordt ook zeer gewaardeerd.

Samenwerking met AgII

De samenwerking met AgII wordt door 77% van de gemeenten positief beoordeeld. Vooral de nabijheid op het terrein, de praktische ondersteuning en expertise worden gewaardeerd. In kleine en startende lokale besturen is de aanwezigheid van AgII cruciaal om acties uit te voeren omdat er vaak geen personeel die rond integratiebeleid werkt.

Tegelijk signaleren lokale besturen verschillende aandachtspunten:

- Duidelijke afspraken over inzet van personeel
- Erkenning van de lokale regierol
- Oog voor maatwerk

De VVSG vraagt AGII om verder in te zetten op ondersteuning op maat van de lokale context.

Administratieve lasten

Een meerderheid van de gemeenten (66%) ervaart een vermindering van planlast dankzij het Plan Samenleven. De beperkte rapporteringsvereisten, gekoppeld aan vertrouwen in lokale besturen, worden als verademing gezien. Toch zijn er ook kritische stemmen: strakke deadlines, het niet samenvallen van project- en begrotingsjaren, en onduidelijkheden rond KPI's zorgen soms voor onzekerheid en bijkomende administratieve druk, zeker bij intergemeentelijke samenwerkingen.

Ervaren meerwaarde van het Plan Samenleven

Lokale besturen zien het Plan Samenleven als een katalysator voor inhoudelijke versterking, samenwerking en beleidsvernieuwing. **Bijna alle respondenten (96%) noemen de financiële ondersteuning als belangrijkste meerwaarde.**

Daarnaast worden volgende elementen sterk gewaardeerd:

- De ondersteuning en expertise die partners zoals AGII bieden;
- Het stimuleren van **transversaal werken**, zowel intern als met externe actoren;
- De mogelijkheid om **innovatieve methodes** uit te proberen;
- Het **leren van andere besturen** via lerende netwerken en intervisie;
- In de **inspiratiedagen van de VVSG**, i.o. ABB waarop alle lokale besturen welkom waren
- De **zichtbaarheid en legitimiteit** die het plan geeft aan lokaal gelijkekansenbeleid.

Wat als de financiering stopt?

Bij het wegvallen van de Vlaamse middelen:

- Verwacht **96% minder lokale ruimte voor een inclusie- en diversiteitsbeleid**
- Ziet **75% het beleid vertragen of stilvallen**
- Geeft 73% aan projecten te moeten stopzetten
- **Dreigt bij 55%** van de respondenten een **braindrain bij personeel**
- **Minder samenwerking met lokale en regionale partners bij 61 %** van de besturen

Wat jarenlang opgebouwd is, komt stevig onder druk te staan of verdwijnt volledig.

Algemene conclusie en aanbevelingen

Het Plan Samenleven toont aan dat lokale besturen in staat zijn om met gerichte ondersteuning innovatieve en inclusieve acties op te zetten die structurele impact genereren. De acties bereiken doelgroepen die anders moeilijk bereikt worden, versterken samenwerking tussen beleidsdomeinen en leiden tot nieuwe methodieken en netwerken.

Tegelijk maken lokale besturen zich zorgen over de continuïteit van het beleid. Zonder structurele verankering van middelen, personeel en ondersteuning dreigen waardevolle initiatieven verloren te gaan.

Beleidsaanbevelingen

- **Voorzie structurele financiering aan lokale besturen** om succesvolle initiatieven te verduurzamen.
- **Versterk lokale regie:** geef besturen autonomie in de inzet van middelen en partners.
- **Verduurzaam wat werkt via financiering vanuit meerdere beleidsdomeinen**
- Heel wat acties van Plan samenleven vallen onder verschillende beleidsdomeinen. De Vlaamse horizontale beleidsplannen integratie, gelijke kansen, actieplan Armoedebestrijding, jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) actieplan tegen grensoverschrijdend gedrag die ook dit jaar worden opgemaakt bieden mogelijkheden.
- De VVSG roept op om ook hier langetermijnfinanciering te voorzien. Dit biedt rust, continuïteit en groei ruimte.
- **Ondersteun samenwerking** op maat: stimuleer intergemeentelijke samenwerking zonder verplichting.
- **Behoud de planlastvermindering**, maar stem rapportering beter af op lokale cycli.
- Geef lokale besturen inspraak in hoe en waarvoor ze de ondersteuning van de VTE van het **Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering** inschakelen. **Voorzie stabiele inzet, duidelijk afgebakende rollen en vraaggestuurde ondersteuning.** Zo evolueert AgII verder naar een partner op maat van de lokale context.
- **Werk samen met het lokaal niveau ook voor de beleidsvoorbereiding:** maak beleid niet voor, maar mét de lokale besturen. De VVSG wordt graag betrokken bij de nieuwe plannen en intenties.

Samenleven versterken vraagt méér dan projectsubsidies

Lokale besturen willen de motor blijven van samenleven in diversiteit. Ze nemen initiatief, tonen engagement en bouwen bruggen tussen mensen, diensten en sectoren. Maar dat lukt alleen met de juiste brandstof: structurele middelen, beleidsruimte en betrouwbare partners.

De VVSG vraagt daarom aan de Vlaamse overheid om samen met de lokale besturen te bouwen aan een beleidskader dat inzet op continuïteit, samenwerking en vertrouwen. Alleen zo zorgen we ervoor dat wat vandaag groeit, morgen ook blijft bloeien.